

Slaget ved Hafersfjord står sterkt i vår kollektive forståelse av samlingen av Norge – blant annet gjennom Hafersfjordpoet. Nå vil forskere dokumentere hva som virkelig skjedd, hvor nøyaktig

Slaget i Hafersfjord la grunnlaget for kongeriket Norge. La oss markere grunnlovsjubileet i 2014 med et felles forskningsprosjekt for å finne slagstedet!

La oss satse i Hafersfjord!

ROGALAND kan by på tre steder med nøkkelroller i norsk historie, slaget i Hafersfjord la grunnlaget for kongeriket Norge, og på kongsgårdene Utstein og Avaldsnes ble kongsmakten utviklet videre. Vi foreslår et felles løft for å utforske disse stedenes historie. Vi vil begynne med undersøkelser i Hafersfjord og utforskningen av denne skjelslittende hendelse i norsk historie. Museet Stavanger og Universitetet i Stavanger ønsker å igangsette søk etter slagstedet. La forskningsarbeidet inngå som en markering av grunnlovsjubileet i 2014.

De tre stedene er uløselig knyttet sammen i en sentral epoke av norsk historie. Harald Hårfagre beseiret sine motstandere og vant det avgjørende slaget i Hafersfjord i andre halvdel av 800-tallet. Historien fortsatte på kongsgårdene Avaldsnes og Utstein, som har mye til felles. Disse stedene var tilknyttet Harald Hårfagre og hans etterkommere. De hadde viktige roller i statens administrasjon i middelalderen, og de disponerte hamer med internasjonale dimensjoner. Avaldsnes var også et viktig handelssted for kongemakten i høy middelalder og for hærvesetene i senmiddelalder. Både Avaldsnes og Utstein var kirkelege sentra i middelalderen med bygg som står fremdeles, Olavskirken på Avaldsnes og Utstein kloster. Denne felles historien skaper et ypperlig utgangspunkt for en forskningsbasert kulturformidling og turismesatsning.

MUSEUM STAVANGER har arbeidet

Disse stedene (Hafersfjord, Utstein og Avaldsnes) vil kunne danne kjernen i framtidens kulturisme i Rogaland.

med forskning på Avaldsnes i en årrekke. Undersøkelser av handelsens handelssted på 1500- og 1600-tallet har vakt omfattende interesse, både i Norge og i utlandet. Til sommeren vil en stor, internasjonal konferanse om undersøkelser og handel i denne perioden bli avholdt på Avaldsnes. Helt nylig klarte også Museum Stavanger å finne kongsgårdens havn på 1200-tallet. Det er første gangen at havneområdet til en av de gamle, norske kongsgårdene er lokalisert av marinarkeologer. Også Universitetet i Oslo gjør et omfattende arbeid på Avaldsnes. I sommer ble blant annet en steibygning tilhørende kongsgården funnet. Museum Stavanger har dessuten gjennomført innledende undersøkelser på Utstein.

Kjernen i arbeidet til Museum Stavanger har vært marinarkeologi i et tverrfaglig samarbeid med historikere og arkeologer på land. I dette arbeidet har også kunnskapsformidling mot et bredt publikum vært viktig. Arbeidet har vist at nye forskningsprosjekter vil kunne gi innblikk til et bredt spekter av ulike kvalitetsopplevelser i form av for eksempel utstillinger, interaktivtrepresentasjoner, flerspråksproduksjoner, eterskale skolelektur og kultur stier. Vi ser for oss at en slik satsing kan lede fram mot en ambisiøs attraksjonsutvikling av de viktigste, nasjonale monumentene Hafersfjord, Utstein og Avaldsnes.

En ny utforskning av Hafersfjord, Utstein og Avaldsnes og deres historie i vikingtid og middelalder vil

dermed gi grunnlag for å skape turistmiljø av svært høy kvalitet. Ved å utvikle disse tre stedene samlet på en enhetlig måte, vil en kunne også mer enn ved satsing på ett av dem alene. For å skape nasjonale turistmiljø og attraksjoner kreves oppbygging av kompetanse på hele fagfeltet, og at en korserer i posisjon til å påvirke hele prosessen. Slik kan en felles satsning som dette realiseres. En forutsetning for å lykkes med et slikt prosjekt, er å etablere et godt samarbeid med næringslivet og det offentlige.

Et stort fortrinn er at Hafersfjord, Avaldsnes og Utstein ligger der bevert, som historiske monumenter i et vakkert flott landskap. De er visuelle steder der landskapene alene er et trekkeplaster. Kombineres dette med forskningsbasert formidling og systematisk videreutvikling, vil disse stedene kunne danne kjernen i framtidens kulturisme i Rogaland.

Mye er oppnådd allerede, særlig på Avaldsnes. Større forskningsprosjekter knyttet til de tre stedenes historie er fullt mulig fordi denne prosessen allerede er i gang, og mange erfaringer er gjort. Arbeidet har kommet så langt, at vi nå vet at den faglige kompetansen er til stede i Rogaland. Fagmiljøene her er i stand til å påta seg et større løft.

DET SOM MÅ I GANG NÅ, er arbeidet med stedet der alt startet, Hafersfjord. Sagnet forteller noe, men vi skulle gjerne vist mye mer, for eksempel om hvem slaget fant sted. Museum Stavanger har derfor inn-

gått samarbeid med Universitetet i Stavanger om et forskningsprosjekt som skal legge grunnlaget for et større tverrvitenskapelig forskningsprosjekt. En del av prosjektet vil være å kartlegge sjøbunnen for å finne spor etter slaget. Her håper vi å dra stor nytte av oljeindustriens kompetanse på å undersøke strukturer på havbunnen. Hvis vi lykkes, vil dette kunne gi helt spesielle funn. Det skyldes at bevaringsforholdene i Hafersfjord er svært gode. Dette betyr at skip, våpen, utstyr fra skippene, klær og personlig utstyr som gikk tapt under slaget, kan komme fram etter over 1100 år i sjøbunnen. Det kan dreie seg om gjenstandstyper som aldri er funnet tidligere.

SLAGET I HAFERSFJORD og etableringen av kongsgårdene ble utgangspunktet for statsdannelsen og kongeriket Norge. I 2014 skal 200-årsjubileet for grunnloven på Eidsvoll kunne like ha skjedd uten grunnlaget som ble lagt i Hafersfjord, på Avaldsnes og Utstein. Et løft for å få fram denne historien vil være et viktig bidrag til å markere jubileet.

SERI AMFTLAND

Administrerende direktør, Museum Stavanger

BITTEN BAKKE

Adm. dir., ogert og innbuds, Museum Stavanger

ENDRE ELVESTAD

Marinarkeolog, Museum Stavanger

ARNFRID OPEDAL

Arkeolog og pilot

TONGRIM TILSTED

Professor i Historie, UiS

SILVÉN VIDAR LERSEN

Dringepolitiker

Historie Norges statsdannelse La oss satse i Hafrsfjord!

SERI AAVITSLAND

Administrerende direktør, Museum Stavanger

BITTEN BAKKE

Med. dir., søfart og industri, Museum Stavanger

ENDRE ELVESTAD

Marinarkeolog, Museum Stavanger

ARNFRID OPEDAL

Arkeolog og historiker

TORGUNN TITTELSTAD

Professor i historie, UiO

BJØRN YVESJØ LERSEN

Ervervsrådgiver

Slaget i Hafrsfjord la grunnlaget for kongeriket Norge. La oss markere grunnlovsjubileet i 2014 med et felles forskningsprosjekt for å finne slagstedet!

Rogaland kan by på tre steder med nøkkelroller i norsk historie; slaget i Hafrsfjord la grunnlaget for kongeriket Norge, og på kongsgårdene Utstein og Avaldsnes ble kongemakten utviklet videre. Vi foreslår et felles løft for å utforske disse stedenes historie. Vi vil begynne med undersøkelser i Hafrsfjord og utforskningen av denne skjellsettende hendelse i norsk historie. Museum Stavanger og Universitetet i Stavanger ønsker å igangsette søk etter slagstedet. La forskningsarbeidet inngå som en markering av grunnlovsjubileet i 2014.

De tre stedene er uløselig knyttet sammen i en sentral epoke av norsk historie. Harald Hårfagre beseiret sine motstandere og vant det avgjørende slaget i Hafrsfjord i andre halvdel av 800-tallet. Historien fortsatte på kongsgårdene Avaldsnes og Utstein, som har mye til felles. Disse stedene var tilknyttet Harald Hårfagre og hans etterkommere. De hadde viktige roller i statens administrasjon i middelalderen, og de disponerte havner med internasjonale dimensjoner. Avaldsnes var også et viktig handelssted for kongemakten i høymiddelalder og for hanseatene i senmiddelalder. Både Avaldsnes og Utstein var kirkelige sentra i middelalderen med bygg som står fremdeles, Olavskirken på Avaldsnes og Utstein kloster. Denne felles historien skaper et ypperlig utgangspunkt for en forskningsbasert kulturformidling og turismesatsning.

Museum Stavanger har arbeidet med forskning på Avaldsnes i en årrekke.

Undersøkelsene av hanseatenes handelssted på 1300- og 1400-tallet har vakt omfattende interesse, både i Norge og i utlandet. Til sommeren vil en stor,

internasjonal konferanse om undersøkelser og handel i denne perioden bli avholdt på Avaldsnes. Helt nylig klarte også Museum Stavanger å finne

kongsgårdens havn på 1200-tallet. Det er første gangen at havneområdet til en av de gamle, norske kongsgårdene er lokalisert av marinarkeologer. Også

Universitetet i Oslo gjør et omfattende arbeid på Avaldsnes. I sommer ble blant annet en steinbygning tilhørende kongsgården funnet. Museum Stavanger har dessuten gjennomført innledende undersøkelser på Utstein.

Kjernen i arbeidet til Museum Stavanger har vært marinearkeologi i et tverrfaglig samarbeid med historikere og arkeologer på land. I dette arbeidet har også kunnskapsformidling mot et bredt publikum vært viktig. Arbeidet har vist at nye forskningsprosjekter vil kunne gi innhold til et bredt spekter av unike kvalitetsopplevelser i form av for eksempel utstillinger, internettpresentasjoner, fjernsynsproduksjoner, storskala skoletilbud og kultur stier. Vi ser for oss at en slik satsing kan lede fram mot en ambisiøs attraksjonsutvikling av de viktige, nasjonale monumentene Hafrsfjord, Utstein og Avaldsnes.

En ny utforskning av Hafrsfjord, Utstein og Avaldsnes og deres historie i vikingtid og middelalder vil dermed gi grunnlag for å skape turistmål av svært høy kvalitet. Ved å utvikle disse tre stedene samlet på en enhetlig måte, vil en kunne oppnå mer enn ved satsning på ett av dem alene. For å skape suksessrike turistmål og attraksjoner kreves oppbygging av kompetanse på hele fagfeltet, og at en kommer i posisjon til å påvirke hele prosessen. Slik kan en felles satsning som dette realiseres. En forutsetning for å lykkes med et slikt prosjekt, er å etablere et godt samspill med næringslivet og det offentlige.

Et stort fortrinn er at Hafrsfjord, Avaldsnes og Utstein ligger der bevart, som historiske monumenter i et veldig flott landskap. De er visuelle steder der landskapene alene er et trekkplaster. Kombineres dette med forskningsbasert formidling og systematisk videreutvikling, vil disse stedene kunne danne kjernen i framtidens kulturturisme i Rogaland.

Mye er oppnådd allerede, særlig på Avaldsnes. Større forskningsprosjekter knyttet til de tre stedenes historie er fullt mulig, fordi denne prosessen allerede er i gang, og mange erfaringer er gjort. Arbeidet har kommet så langt, at vi nå vet at den faglige kompetansen er til stede i Rogaland. Fagmiljøene her er i stand til å påta seg et større løft.

Det som må i gang nå, er arbeidet med stedet der alt startet, Hafrsfjord. Sagaene forteller noe, men vi skulle gjerne visst mye mer, for eksempel om hvor slaget fant sted. Museum Stavanger har derfor inngått samarbeid med Universitetet i Stavanger om et forprosjekt som skal legge grunnlaget for et større tverrvitenskapelig forskningsprosjekt. En del av prosjektet vil være å kartlegge sjøbunnen for å finne spor etter slaget. Her håper vi å dra stor nytte av oljeindustriens kompetanse på å undersøke strukturer på havbunnen. Hvis vi lykkes, vil dette kunne gi helt spesielle funn. Det skyldes at bevaringsforholdene i Hafrsfjord er svært gode. Dette betyr at skip, våpen, utstyr fra skipene, klær og personlig utstyr som gikk tapt under slaget, kan komme fram etter over 1100 år i sjøbunnen. Det kan dreie seg om gjenstandstyper som aldri er funnet tidligere. Slaget i Hafrsfjord og etableringen av kongsgårdene ble utgangspunktet for statsdannelsen og kongeriket Norge. I 2014 skal 200-årsjubileet for grunnloven av 1814 feires. Begivenhetene på Eidsvoll kunne ikke ha skjedd uten grunnlaget som ble lagt i Hafrsfjord, på Avaldsnes og Utstein. Et løft for å få fram denne historien vil være et viktig bidrag til å markere jubileet.

Slaget ved Hafrsfjord står sterkt i vår kollektive forståelse av samlingen av Norge - blant annet gjennom Hafrsfjordspelet. Nå vil forskere dokumentere hva som virkelig skjedde.
Foto: Fredrik Refvem